

УДК: 378:37.032

ФОРСАЙТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

кандидат педагогічних наук, Алексєєва С. В.

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Україна, Київ

У статті представлено суть методу форсайт як важливого в усвідомленні майбутніми дизайнерами кар'єрного майбутнього. Проаналізовано основні технології форсайту: сценування, метод дельфі, створення дорожніх карт. Обґрунтовано зв'язок форсайту майбутньої кар'єри із уміннями рефлексії. Визначено особливість форсайт-проектів щодо кар'єрної реалізації майбутніх дизайнерів, основою яких вбачаються рефлексивні експертні оцінки та розвиненість когнітивного передбачення. Форсайт як технологія уможливорює вільний формат дискусії, що забезпечує можливість висловити різні припущення, обговорити передбачувані наслідки подій та реакцій на них. Метод форсайт розглядається як засіб мотивування щодо посилення процесу навчання, управління вибором технологій, створення альтернативних напрямів майбутнього професійного розвитку. Метод форсайт є активним прогнозом майбутнього, оскільки інструменти його реалізації дозволяють не передбачати проблеми майбутнього, а ставити мету у вигляді бажаного результату та активізуватися на результат.

Ключові слова: метод форсайт, рефлексія, експертні оцінки, сценування, метод дельфі, створення дорожніх карт.

кандидат педагогических наук, Алексеева С. В. Форсайт в подготовке будущих дизайнеров к развитию профессиональной карьеры / Институт профессионального образования, Київ

В статье представлена суть метода форсайт как важного в осознании будущими дизайнерами карьерного будущего. Проанализированы основные технологии форсайта: сценування, метод дельфи, создание дорожных карт. Обоснована связь форсайта будущей карьеры с умениями рефлексии. Определена особенность форсайт-проектів относительно карьерной реализации будущих дизайнеров, основой которых есть рефлексивные экспертные оценки и развитость когнитивного предвидения. Форсайт как технология делает возможным свободный формат дискуссии, которая обеспечивает изложения разных предположений, позволяет обсудить последствия событий и реакций на них. Метод форсайт рассматривается как средство мотивирования процесса учебы, управления выбором технологий, создания альтернативных направлений будущего профессионального развития. Метод форсайт является активным прогнозом будущего, поскольку инструменты его реализации позволяют не предусматривать проблемы будущего, а ставить цель в виде желательного результата и активизироваться на результат.

Ключевые слова: метод форсайт, рефлексия, экспертные оценки, сценування, метод дельфи, создание дорожных карт.

PhD of pedagogical sciences, Alekseeva Svetlana Foresight method in preparation of future designers to development of professional career / Institute of vocational formation, Ukraine, Kyiv.

In the article essence of method of foresight is presented as important in realization the future designers of the quarry future. Basic technologies of foresight are analysed: role playing, the Delphi method, technology road mapping. Connection foresight of future career is reasonable with abilities of reflection. The feature foresight of relatively quarry realization of future designers basis of that are reflection expert estimations and development of когнитивного foresight is certain. Форсайт as technology does possible the free format of discussion, that provides expositions of different suppositions, allows to discuss the consequences of events and reactions on them. The method of foresight is examined as means of reason of process of studies, managements by the choice of technologies, creation of alternative directions of future professional development. A method of foresight is the active prognosis of the future, as instruments of his realization allow not to envisage the problem of the future, and to put an aim as a desirable result and activate on a result.

Key words: foresight method, reflexion, expert estimation, role playing, the Delphi method, technology road mapping.

Вступ. Інтеграційні та економічні процеси в Україні створюють передумови впровадження нових підходів у підготовку майбутніх дизайнерів відповідно до вимог європейського освітнього простору, що має чітку орієнтацію на мобільність і кар'єрну компетентність фахівців. Суспільству потрібні дизайнери, які не тільки досконало володіють ґрунтовними знаннями високотехнологічного виробництва, а й здатні до кар'єрного розвитку та професійного вдосконалення. Зокрема, крім сформованості фахових компетенцій, майбутній дизайнер має бути готовим постійно виявляти здатність до саморозвитку, бажання опановувати нові технології, необхідні для професійної діяльності, бути зацікавленим у кар'єрному зростанні. За такого підходу необхідним є орієнтація майбутніх дизайнерів на виявлення гнучкості у прогнозуванні професійного майбутнього, альтернативності професійного вибору, обґрунтованого рефлексивними процесами фахового самоусвідомлення.

Метою статті є представлення суті методу форсайт як такого, що формує у майбутнього дизайнера готовність до самореалізації у професійній кар'єрі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Науковці вважають, що професійну кар'єру як траєкторію свого руху створює сама особистість і важливо підготувати майбутніх фахівців до її успішної реалізації, навчити об'єктивності самооцінки індивідуальних навичок, ділових якостей, правильності визначення цілей кар'єри. Зокрема, проблему професійної кар'єри

досліджували М. Міропольська [5], Р. Калениченко [3]; формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри висвітлено в працях А. Борисюка [1], А. Крицко [4], Д. Закатнова [2].

Виклад основного матеріалу. Професійну кар'єру, в сучасному суспільстві, вважають критерієм успішного професійного самоствердження особистості в професії. Саме в процесі реалізації професійної кар'єри відбувається досягнення вершин професіоналізму, становлення особистості фахівця як професіонала. За такого підходу актуальності набуває проблема підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри. Як свідчать наші дослідження, у процесі підготовки майбутніх дизайнерів необхідно використовувати сучасні методи підготовки, зокрема, форсайт-метод як засіб мотивувати зміни, посилювання процесу навчання, управління вибором технологій, створюванням альтернативних напрямів майбутнього професійного розвитку.

Метод форсайт є активним прогнозом майбутнього, оскільки інструменти його реалізації дозволяють не передбачати проблеми майбутнього, а ставити мету у вигляді бажаного результату та визначати необхідні стани та активізуватися на результат. Форсайт-метод все частіше використовується як системний інструмент формування майбутнього, що дозволяє зважати на можливі зміни в усіх сферах суспільної діяльності. У сучасній науці форсайт-метод розглядається у двох площинах: як проект з побудови прогнозів, що включає спеціальні методи; як самостійний метод прогнозування.

Форсайт як самостійний метод прогнозування вирізняється проактивністю щодо майбутніх подій. Учасники форсайту визначаються активністю позиції, яка виявляється у проектуванні пересічної та майбутньої діяльності з метою посилення позитивних ресурсів, які збільшують вірогідність бажаних подій, та нівелювання негативних. Діяльність форсайту виявляє наступні процеси: визначення точки майбутнього, її характеристики, а потім зворотній шлях до сьогодення, таким чином, йдеться про планування із майбутнього до сьогодення.

Форсайт як технологія уможливує вільний формат дискусії, що забезпечує можливість висловити різні припущення і гіпотези, а також обговорити передбачувані наслідки тих або інших подій та реакцій на них. У результаті учасники отримують загальне уявлення про перспективи розвитку, і про дії в певній ситуації.

Розглянемо методіку використання форсайту у підготовці майбутнього дизайнера до розвитку професійної кар'єри. Така підготовка відбувається у форматі «конструктора, який майбутній дизайнер збирає самостійно». Основними елементами такого конструктора є найбільш важливі для особистості кроки у реалізації дизайнерської кар'єри, зокрема: опанування нових технік декоративно-прикладного мистецтва, створення електронного портфоліо, стажування закордоном, віртуальна виставка власної творчості, створення власного бізнесу. При такому конструюванні

особистість виявляється залученою в когнітивні процеси обізнаності у сценаріях можливого, які стосуються рівня її усвідомленості щодо майбутнього та власної відповідальності.

Організація форсайту має відбуватись за допомогою технологій сценування, методу дельфі, побудови дорожніх карт, що уможлиблює прогнозування і створювання кар'єрних проектів. Так, сценування припускає розробку декількох розгорнутих картин майбутнього, кожна з яких може бути реалізована за виконання певних умов. Від класичного прогнозування, що базується на виявленні усіх наслідків даної ситуації, сценування відрізняється тим, що пропонує певні «прожекти» майбутнього, засновані на фактах сучасності щодо його уявлення. Таким чином, у сценарному підході те, що має статись, і передбачається, і проектується одночасно.

Суть методу дельфі виявляється у структуруванні процесу групової комунікації щодо визначеної проблеми. При цьому залученими до такого процесу стають учасники інтерактивних незалежних опитувань та експерти. Опитування дозволяють визначити вірогідність, значення та наслідки факторів, тенденцій та подій, пов'язаних із обговорюваною подією. Після проведення опитувань учасники експертної групи отримують відповіді, без вказівки на їх авторство, що дозволяє уникнути певної заангажованості. На основі аналізу цих відповідей прогнозується майбутнє у його варіантах. Цінність методу дельфі виявляється у можливості отримати розгорнуті та об'єктивні результати, оскільки анонімність та інтерактивність не дає можливості впливати авторитетним учасникам на інших.

Метод створення дорожніх карт (Technology Roadmapping) дозволяє візуалізувати уявлення плану-сценарію розвитку кар'єрних подій, який фіксує можливі сюжети та точки критичних рішень. У цьому ми вбачаємо спільність форсайт із синергетикою, що також визначається припущенням щодо розвитку подій з точки зору впливу на об'єкт дослідження різних систем.

Для ефективно побудови професійного майбутнього важливим також є усвідомлення прогнозів щодо розвитку дизайнерської професії, оскільки це сприяє формуванню у майбутнього фахівця постійного підвищеного тону до особистого саморозвитку (включаючи самоосвіту, ініціативність у процесі підвищення кваліфікації або, у разі потреби, позитивне ставлення до перекваліфікації). Оскільки якість форсайту залежить від кількості незалежних оцінювань, вважаємо за допустиме у вигляді експертних оцінок форсайтного плану представляти рефлексивні оцінки – усвідомлення того, як кожен очак інших. Чим більше буде позицій такого усвідомлення одного плану, тим адекватнішою виявиться реальність щодо готовності до кар'єри.

Крім того, майбутніх дизайнерів слід налаштовувати на цікавість до інформацією щодо розвитку обраної спеціальності та тих галузей, що пов'язані із нею. Аналітичний підхід до такої поінформованості дозволить

гнучко та своєчасно реагувати на зміни у професії, влучно добирати момент кар'єрного розвитку та оптимально розподіляти ресурси самовдосконалення, якого вимагатиме професійне дизайнерське середовище, що постійно оновлюється.

Отже, метод форсайт у підготовці майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри – це методологія прогнозування, покликана визначити найбільш імовірні кар'єрні події в передбачуваному майбутньому. Він включає в себе дії, орієнтовані на мислення, обговорення й окреслення кар'єрного майбутнього. Форсайт включає ряд підходів, що об'єднують три складові: бачення кар'єрного майбутнього (прогнозування, передбачення, дослідження перспектив); планування кар'єри (стратегічний аналіз, визначення пріоритетів); спілкування (обговорення, експертна оцінка). Останній пункт є особливо важливим у технології форсайту. Форсайт-проекти орієнтовані не лише на отримання нового знання у формі доповідей, набору сценаріїв, рекомендацій тощо. Важливим результатом є розвиток неформальних взаємозв'язків між їх учасниками, створення єдиного уявлення про ситуацію. Характерною рисою форсайту є його систематичність.

Досліджуючи відмінності методу форсайту від інших інструментів професійної підготовки майбутніх дизайнерів, наведемо чотири його основні характеристики, це: орієнтація на вживання конкретних заходів, що полягає не тільки в аналізі та міркуванні щодо перспектив майбутнього кар'єрного розвитку, але й у прийнятті конкретних рішень, які дадуть змогу формувати майбутнє таким, яким його хочуть бачити; урахування різних альтернатив майбутнього кар'єрного розвитку; залучення широкого кола різнопрофільних, але зацікавлених учасників; міждисциплінарний комплексний характер, тобто намагання охопити всі фактори, які можуть вплинути на майбутні кар'єрні процеси.

Висновки. Формування готовності майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри має носити науково-концептуальний характер, що ґрунтується на сучасних досягненнях пізнанні основних закономірностей у сфері теорії управління. Метод форсайту, що реалізується на основі рефлексивної діяльності дозволяє прогнозувати особисте професійне кар'єрне майбутнє у його альтернативах. При цьому в активному стані знаходяться особистісні якості, що спричиняють мобілізацію майбутніх дизайнерів до саморозвитку, гнучкого толерантного реагування на оновлення професійних реалій, самовдосконалення. Успішний розвиток професійної кар'єри можливий за умови становлення професійного образу на основі професійного самовизначення особистості.

Для пострадянського простору термін форсайт залишається відносно новим. Разом із тим, форсайт, як і багато інших модних концептів, що прийшли з-за кордону, залишається не до кінця дослідженим, що, безумовно, впливає на можливість його застосування в умовах вітчизняної педагогіки.

Література:

1. Борисюк А. С. Професійна кар'єра як соціально-психологічний феномен: [етапи, типи проф. кар'єри] / А. С. Борисюк // Проблеми заг. та пед. психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – Т. 9, ч. 4. – С. 94–101.
2. Закатнов Д. О. Організаційно-педагогічне забезпечення підготовки учнівської молоді до планування кар'єри / Д. О. Закатнов // Теорет.-метод. проблеми виховання дітей та учн. молоді : зб. наук. пр. / АПН України, Ін-т проблем виховання [та ін.]. – К., 2007. – Вип. 10, кн. 2. – С. 373–380.
3. Калениченко Р. А. Психологічні аспекти індивідуальної кар'єри: [осн. мотиви, типи, стадії та етапи вибору кар'єри] / Р. А. Калениченко // Проблеми та перспективи формування нац. гуманіт.-техн. еліти: зб. наук. пр. / АПН України, Нац. техн. ун-т „Харк. політехн. ін-т”. – Х., 2006. – Вип. 9/10. – С. 129–135.
4. Крицкий А. Планирование карьеры старшеклассников / Александр Крицкий // Нар. образование. – 2009. – № 1. – С. 207–213.
5. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри / М. А. Міропольська // Бюл. Ін-ту підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. – 2004. – № 2. – С. 17–19.

References:

1. Borysyuk A. S. Profesiynna kar"yera yak sotsial'no-psykholohichnyy fenomen: [etapy, typu prof. kar"yery] / A. S. Borysyuk // Problemy zah. ta ped. psykholohiyi: zb. nauk. pr. In-tu psykholohiyi im. H. S. Kostyuka APN Ukrayiny. – K., 2007. – T. 9, ch. 4. – S. 94–101.
2. Zakatnov D. O. Orhanizatsiyno-pedahohichne zabezpechennya pidhotovky uchniv's'koyi molodi do planuvannya kar"yery / D. O. Zakatnov // Teoret.-metod. problemy vykhovannya ditey ta uchn. molodi : zb. nauk. pr. / APN Ukrayiny, In-t problem vykhovannya [ta in.]. – K., 2007. – Vyp. 10, kn. 2. – S. 373–380.
3. Kalenychenko R. A. Psykholohichni aspekty indyvidual'noyi kar"yery: [osn. motyvy, typu, stadiyi ta etapy vyboru kar"yery] / R. A. Kalenychenko // Problemy ta perspektyvy formuv. nats. humanit.-tekhn. elity : zb. nauk. pr. / APN Ukrayiny, Nats. tekhn. unt. „Khark. politekhn. in-t”. – Kh., 2006. – Vyp. 9/10. – S. 129–135.
4. Krytskyy A. Planirovaniye kar'ery starsheklassnykov / Aleksandr Krytskyy // Nar. obrazovanye. – 2009. – № 1. – S. 207–213.
5. Miropol's'ka M. A. Profesiynna oriyentatsiya yak osnova formuvannya ta pobudovy profesiyanoi kar"yery / M. A. Miropol's'ka // Byul. In-tu pidhotov. kadriv derzh. sluzhby zaynyatosti Ukrayiny. – 2004. – № 2. – S. 17–19.